

ОСОБЛИВОСТІ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ ОСІБ З ХІМІЧНОЮ ЗАЛЕЖНІСТЮ ПІД ЧАС ВІЙНИ

Сьогодні, як ніколи, актуальними є питання просвітницької та профілактичної роботи з людьми з хімічною залежністю від алкоголю чи психоактивних речовин, оскільки наслідки війни в Україні є неминучими не лише для самих українців, а й Європи та світу у цілому. Різке зниження рівня життя, непрогнозованість майбутнього та інші супутні соціальні чинники сприяють зростанню рівня психологічного напруження в усіх верствах населення. Адикти, як соціальна категорія підвищеної вразливості, в умовах війни стикаються з нестандартними труднощами в питанні лікування, підтримки ремісії і соціалізації.

Психопрофілактичні програми спрямовані на роз'яснення постраждалим внаслідок складних життєвих обставин необхідності відновлювальної роботи щодо показників усіх сфер особистості, в тому числі ціннісних орієнтацій, мотивації, та ціннісно-смыслових сфер, адже кожна із них у сукупному вигляді дає цілісну картину зруйнованих внаслідок травматичних подій особистісних структур, що не дають мати якісний рівень життя [1].

Метою дослідження є вивчення індивідуально-психологічних особливостей ціннісних орієнтацій осіб із проблемою вживання наркотичних та алкогольних речовин, та на цій основі - розроблення практичних рекомендацій, щодо коригування способу життя залежних.

Для розкриття специфіки формування адиктивної поведінки у людей під час військового стану, були вивчені 20 осіб з алкогольною та наркотичною залежністю порівну. Серед групи досліджуваних 18 чоловіків у віці від 23 до 63 років та 2 жінки 40 та 43 роки. Середній вік осіб з алкогольною залежністю становить 50 років, середній вік осіб з наркотичною залежністю становить 33 роки.

Емпіричне дослідження ціннісних орієнтацій було проведено методикою Шалом Шварца «Портрет цінностей», адаптована І.І. Семків, яка застосовується для дослідження динаміки зміни цінностей як і групах (культурах) у зв'язку з змінами у суспільстві, так особистості у зв'язку з її життєвими проблемами та адикціями [2].

Вона дозволяє проаналізувати як поведінку, так і основні потреби, які мотивують до діяльності.

Для вивчення такої особистісної характеристики, як алекситимія, що полягає у зниженні або відсутності здатності до розпізнавання, диференціювання та вираження емоційних переживань та тілесних відчуттів був використаний опитувальник на наявність алекситимії «Торонтська алекситимічна шкала».

І був обраний тест на самотність для діагностування глибини переживання самотності у осіб з хімічною залежністю, оскільки люди з адиктивною поведінкою відчують себе в цьому світі, а особливо в умовах невизначеності військового часу, інакше, спостерігається внутрішня конфліктність, виникають протиріччя між очікуваними подіями і реальним світом. Від цього хімічнозалежні відчують величезний емоційний біль та глибоку самотність.

Комплексне застосування обраних для дослідження методик дозволило довести взаємозв'язок ціннісних орієнтацій та алекситимії. Завдяки показнику кореляційного аналізу Пірсона було встановлено, що у осіб з алкогольною залежністю чим вище середнє значення за ціннісними орієнтаціями, тим вище значення рівня алекситимії.

У осіб з наркотичною залежністю протилежний зв'язок, оскільки коефіцієнт кореляції має від'ємне значення, і свідчить про те, що чим вище середнє значення за ціннісними орієнтаціями, тим нижче значення рівня алекситимії.

Результати методики «Опитувальник Шварца» показав, що найбільш значимими для досліджуваних на рівні індивідуальних пріоритетів виявились цінності «Доброта», та «Самостійність», у осіб з алкогольною залежністю в трійку найцінніших входить «Безпека», а у осіб з наркотичною залежністю – «Універсалізм». Найменшу значущість для досліджуваних представляють цінності «Влада», «Традиції» та «Стимуляція» [3].

За тестом «Торонтська алекситимічна школа» було виявлено рівень алекситимії у осіб з хімічною залежністю. Результати досліджень показали, що лише у 35% досліджуваних відсутня алекситимія. Це чітко підкреслює той факт, що хімічнозалежні люди складно можуть ідентифікувати свої власні почуття та емоції, не розуміють їх глибину та причини, а відповідно, взагалі свого стану. Завдяки тесту на самотність було виявлено рівень самотності у досліджуваної групи. У осіб з алкогольною залежністю рівень самотності низький і складає лише 20%. У наркозалежних відсоток самотності складає 50%.

Такі дані досліджень вказують на важливість розробки якісної методології та стратегії психотерапевтичної та психокорекційної роботи з хворими на хімічну залежність. Одним з питань якісної зміни способу життя хімічно залежної людини шляхом будь-якої методики, є мотивація на лікування та подальшу довгострокову ремісію. Для стійкої ремісії необхідна зміна стилю життя. Тому необхідно приділити велику увагу створенню різних програм радикальної зміни способу мислення, дій, що в кінцевому результаті дасть можливість хворому вирішувати свої проблеми самостійно.

Література:

1. Коберник Л.О. Роль та місце ціннісних орієнтацій у формуванні особистості / Л.О.Коберник // Наука і освіта // Науково-практичний журнал південного наукового центру АПН України. – Одеса. – 2008. - № 4-5. – С.28- 33

2. Семків І. І. Адаптація методики Ш. Шварца «Портрет цінностей» українською мовою. / І. І. Семків. // Практична психологія та соціальна робота. – 2013. – №1. – С. 12–28.

Schwartz S., Sagie G. Value consensus and importance. / Schwartz S., Sagie G A Cross-National Study// Journal of cross-cultural psychology. – 2000. – vol. 31, № 4. – P. 465-497

Під керівництвом: проф. каф. Практичної психології, І. М. Соколової